

2. Грицькова Н. В. Професійна мобільність фахівця: сутність та структура. / Н.В. Грицькова. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка №12 (199). 2010. С. 25-32
3. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / Л.Л. Сушенцева; за ред. Н. Г. Ничкало ; Інститут професійно- технічної освіти НАПН України. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. 439 с
4. Чернуха Н.М. Формування соціальної мобільності студентів в сучасному інтеграційному освітньому просторі / Н.М. Чернуха // Інноваційні процеси в освітньому просторі: доступність, ефективність, якість : зб. матер. конф., 13–15 листоп. 2012 р. С. 91–101.

Н.Р. Разумовська
(ХНАДУ), м. Харків

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ ЗВО

Сучасний етап розвитку суспільства потребує особливої уваги до формування духовної сфери випускника вищої школи. Сьогодні як ніколи вимагається створення умов для прояву вільної, творчої і моральної особистості. Становлення такої особистості можливе тільки при збереженні і відродженні духовно-історичних цінностей своєї країни, розвитку культури, науки і освіти як необхідних джерел прогресу суспільства з гарантованим майбутнім.

Навчання у ВНЗ – найважливіший період соціалізації людини. Студентський вік характеризується прагненням самостійно та активно обирати той чи інший життєвий стиль та ідеал. Тому навчання у ЗВО виступає потужним чинником соціалізації особистості студентів та викладачів.

Саме система освіти представляє унікальну можливість більш-менш спланованого на процес формування життєвих орієнтирів молоді. По-перше, освіта є стрижнем, навколо якого так чи інакше відтворюється вся система суспільної самосвідомості. По-друге, освіта несе у собі потенціал для внутрішнього розвитку.

Сьогодні на сферу освіти має бути покладено особливе завдання, що полягає у формуванні нового світогляду, який би відповідав у майбутньому.

Проте виникає проблема необхідності і доцільності виховання вже дорослих людей, суть вирішення якої залежить від тлумачення цієї категорії. «Якщо виховання розуміти як вплив на особистість з метою формування необхідних вихователю, ЗВО, суспільству якостей, то відповідь може бути лише негативною. Якщо як створення умов саморозвитку особистості під час навчання у ЗВО, відповідь має бути однозначно позитивною»[2]. Навіщо потрібний викладач у ЗВО, тільки чи як носій і "передавач" інформації? Але саме в цій якості він значно уступає багатьом іншим джерелам інформації, таким, наприклад, як книги і комп'ютери. ЗВО служить не тільки і може бути не стільки для передачі спеціальних знань, скільки для розвитку і відтворенню особливого культурного прошарку, найважливішим елементом якого і є сам фахівець. Його як представника визначеної культури характеризує не тільки специфічний набір знань і умінь, але і визначений світогляд, життєві позиції і цінності, особливості професійної поведінки і т.д.

Сьогодні виховання у ЗВО є найважливішим способом соціалізації та адаптації молоді людини в постійно мінливому суспільстві. Виховання - це управління процесом соціалізації індивіда, що полягає в процесі цілеспрямованого впливу на інтелектуальний, духовний, фізичний та культурний розвиток особистості.

Виховання студентів у ЗВО протікає під впливом цілеспрямованої професійної соціалізації майбутніх спеціалістів та головним чином пов'язується з гуманізацією освіти, що ставить перед викладачами додаткові вимоги до підвищення якості, рівня, культури викладання та спілкування зі

студентами. Головною метою роботи, як цілих ЗВО, і окремих факультетів має стати підготовка освіченого фахівця з професійними і особистісними нормами, цінностями і обов'язками, тобто соціалізованого.

Ефективність виховання студентів у процесі професійної соціалізації залежить від системи чинників. Необхідно чітко уявляти ті професійні якості, які необхідні сучасному спеціалісту, а також ті громадські якості, які необхідні члену сучасного суспільства.

Головним завданням виховної діяльності ЗВО має стати створення умов для активної життєдіяльності студентів, для громадянського самовизначення та самореалізації, для максимального задоволення потреб студентів в інтелектуальному, культурному та моральному розвитку. У зв'язку з цим зростає роль викладача, його особистості, його знань та культури мислення, системи цінностей та професіоналізму. Саме викладачеві належить головна роль у підготовці студента як майбутнього професіонала, у розвитку його особистості.

Важливо те, що викладач у ЗВО потрібний не лише як носій та «передавач» інформації. Як фахівець з певним набором знань та умінь, певним світоглядом, життєвими настановами та цінностями, особливостями професійної поведінки, він не лише передає студенту знання та професійні вміння, а долучає його до певної культури. Він не тільки відповідає за професійно-виконавчі обов'язки, а й за передачу власного комунікативного досвіду формує особистісний образ освіченого і культурного фахівця [3].

Проблема взаємин педагога та учнів, вихователя та вихованців розглядалася як класиками, так і досліджується сучасними педагогами. На їхню думку, роль особистості педагога у вихованні вважається першорядною. Вона ґрунтується на тому, що суть авторитету викладача становлять його діяльність та норми поведінки, які й мають стати прикладом для наслідування.

Необхідно пам'ятати, що ефективність виховання досягається лише тоді, коли сам педагог-вихователь уважно ставиться до своєї діяльності,

постійно аналізує виховний процес, робить правильні висновки.

Діяльність викладача – це щоразу вторгнення у внутрішній світ постійно мінливої, суперечливої, зростаючої людини. Жодними підручниками не можна замінити живої співпраці педагога та вихованців, живого людського спілкування. Ще К.Д. Ушинський говорив у тому, що лише особистість може діяти в розвиток і визначення особистості, лише характером можна утворити «характер» [4].

На думку Н.М. Боритко, виховання як індивідуальний процес реалізується у педагогічній допомозі (у формі керівництва, підтримки та супроводу) самоставленню людини: її смислового самовизначенню, самореалізації та саморозвитку.

Результат такого виховання проявляється у характеристиці спілкування людини з навколишнім світом (у способі обміну інформацією та пов'язаних з нею емоційних станах).

Крім того, він говорить про те, що виховання як спеціально організована діяльність вибудовується як ціннісно-смілова взаємодія педагога та вихованця, при якому вдосконалюється кожен із них[1]. Результатом такого виховання стає діяльна активність вихованця як форма утвердження ціннісних установок суб'єкта.

При моделюванні та проектуванні процесу виховання особистісних якостей студентів викладачам важливо враховувати соціально-психологічний портрет сучасного студентства. Вступило в життя нове покоління молоді з іншими моральними рисами особистості, ціннісними установками, життєвими орієнтирами; студенти змушені матеріально забезпечувати себе, підробляючи паралельно навчанню, сильно схильні до стресів і неврозів, схильні до антисоціальної поведінки.

Слід зазначити, що сучасна педагогічна практика перейшла новий рівень міжособистісних відносин, де існує тісний взаємозв'язок виховання особистості і переваги діалогічних форм навчальної взаємодії, так як прояв тих чи інших особистісних якостей можна побачити лише у спілкуванні, у

взаємодії з іншими людьми. Діалог – це одна з форм гуманістично-орієнтованого педагогічного процесу.

Розгортання навчання з урахуванням діалогу гуманізує освітню ситуацію, вносить у ній людські підстави. У діалозі відбувається самовизначення, саморозвиток і викладача, і студентів, виникають суб'єкт-суб'єктні відносини.

Організація навчального процесу у діалогічній формі реалізує індивідуальну позицію викладачів та студентів. Міжсуб'єктні відносини в процесі навчання змінюють рольові «маски» педагога та студентів на особисті позиції людей, які спілкуються. Тим самим створюються умови для їх саморозвитку та самореалізації в умовах взаємодії.

Таким чином, незважаючи на те, що проблема взаємодії викладача та студента вишу для розвитку їх особистостей перебуває у процесі психологічного аналізу, існування даного факту та його величезний потенціал не викликає сумнівів. Кінцевий результат виховання студентів повинен досягатися шляхом вирішення повсякденних виховних завдань, які постійно змінюються. Причому важливо визначити і найближчі, і більш віддалені завдання у розвитку кожного студента його професійно-важливих особистісних якостей. Відомо, що формування особистості людини відбувається протягом усього життя, але саме у ЗВО закладаються основи тих якостей фахівця, з якими він потім вступить у нову для нього атмосферу діяльності і в якій відбудеться подальший її розвиток як особистості.

Оскільки студентський вік – це час життєвого, особистісного та професійного самовизначення, то період навчання у ЗВО під професійним керівництвом викладача має бути націлений на розвиток у кожного студента високого рівня інтелектуального, духовного, фізичного та культурного розвитку особистості для здатності жити у громадянському суспільстві. А оскільки основним засобом впливу педагога є він сам як особистість, а не тільки як грамотний фахівець з необхідним набором знань та умінь (професія педагога вимагає постійного вдосконалення своєї особистості, розвитку

інтересів, здібностей), саме людські якості, вимогливість не лише до оточуючих, але й, передусім собі грають вирішальну роль ефективності діяльності викладача.

Справжній педагог завжди зможе запалити хоч учня, хоч студента, підвищити їхню мотивацію. Справжній педагог може досягти такого ефекту, коли виховання переростає у самовиховання.

Список літератури

1. Борытко Н.М., Колесникова И.А., Поляков С.Д. Воспитательная деятельность педагога: учеб. пособ. для студентов высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2007. – 336с.
2. Кайдалова Л.Г., Щокіна Н.Б., Вахрущев Т.Ю. Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник. Харків: НФАУ, 2009. - 150 с.
3. Кузьмина Н.В. Проблемы обучения и воспитания студентов в вузе. – М., 1976. – 112с.
4. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения: в 6 Т./ Сост. С.Ф. Егоров. – М.: Педагогика, 1990.

Л.Ф. Сайківська
(ХНУРЕ), м. Харків

ПИТАННЯ ОЦІНКИ ПСИХОФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ КОРИСТУВАЧА ПК ПРИ МОНОТОННІЙ ПРАЦІ

Використання персональних комп'ютерів (ПК) та різноманітних гаджетів змінили характер і методи професійної діяльності, навчання і дозвілля більшості людей. Особливо це проявилось під час карантину, викликаного розповсюдження захворювання на коронавірус у світі. У зв'язку з карантинними заходами велика кількість організацій та навчальних закладів перейшли дистанційний режим роботи та навчання, що суттєво збільшило